Nr. 9 Opłata poczt. uiszczona ryczałtem Cena 20 gr Egzemplarz Rok I.

POWSTANIEC WIELKOPOLSKI

Dwutygodnik najstarszych towarzystw uczestników powstania wielkopol. 1918-19 oraz powstańców i wojaków

Poznań dnia 15 listopada 1936 r.

1918 1936

W osiemnastą rocznicę obrony Lwowa

„Znać, że tu byli Poznańczycy"

Dzięki haniebnemu podstępowi i podłej zdradzie Austrjaków kresowy gród polski, Lwów, wpadł w dniu 1 listopada 1918 r. w ręce Ukraińców. Ukraińska krwawa Rada Narodowa objęła i ogłosiła w nim zaraz swoją władzę, uprzedzając w ten sposób nieprzygotowaną do odparcia ukraińskiego zamachu Polską Organizację Wojskową, która w tej niebezpiecznej chwili posiadała we Lwowie nie wiele więcej ponad 300 członków. Położenie było z powyższych względów dla Polaków w pierwszej chwili okupacji ukraińskiej ciężkie i rozpaczliwe, brakło bowiem po naszej stronie ludzi i broni, bez której walka z dobrze przez zdradzieckich Austrjaków uzbrojonymi Ukraińcami zakrawała na wyraźne szaleństwo. W tych warunkach, zwłaszcza wobec tarć na tle osobistem, jakie się wywiązały między P. O. W. i P. K. W. (Polską Kadrą Wojskową) z rąk Polskiego Komitetu Narodowego komendę naczelną przejął kpt. Mączyński, dusza obrony Lwowa, dowódca bohater na wielką miarę, główny komendant Polskich Kadr Wojskowych.

Z tym momentem rozpoczęła się bohaterska, uparta, trzytygodniowa walka na ulicach Lwowa, zakończona ostatecznem oswobodzeniem tego kresowego naszego grodu z pod barbarzyństwa Ukraińców.

Główny, decydujący atak polski rozpoczął się 21 listopada o godz. 6 rano i zakończył się pełnem naszem zwycięstwem po 24-godzinnej walce o 6 rano 22 listopada 1918 r., po zupełnem wyparciu Ukraińców z miasta.

Oczyszczenie Lwowa z wojsk ukraińskich nie oznaczało jednak końca zaciętych z niemi walk o posiadanie tego polskiego grodu. Przeciwnie, walki o Lwów stały się teraz tem krwawsze i były tem goretsze, zwłaszcza w chwili, w której Ukraińcom udało się osaczyć miasto długim pierścieniem swoich nad naszemi siłami liczebną przewagę mających, dzikich hord i watah.

Lwów bronił się bohatersko i zaciekle, jak przystało na miasto o starych, wielkich, polskich tradycjach, które było w przeszłości prawdziwą, niezwyciężoną redutą polskości na naszym południowym wschodzie. Lwów piękny, ludny i polski stanął cały pod bronią, zamieniając się w jeden wielki, warowny obóz. Broniły go przed dziczą ukraińską twarde ręce doświadczonych w boju polskich żołnierzy, słabych w rzemiośle żołnierskiem a tak bohaterskich kobiet oraz dzieci. Odwiecznie polski gród ten przez kilka miesięcy zmagał się odważnie i dzielnie z nawałą ukraińską, wyczekując od całej Polski pomocy i ratunku.

Najkrwawsze boje o Lwów toczyły się od 16 marca do końca czerwca 1919 r. a największą w odsieczy pomocą dla oblężonego przez Ukraińców Lwowa była w dziejach jego obrony słynna, niezapomniana, bohaterska, **poznańska**, ochotnicza kompa-

nja. Gdziekolwiek ona stała się pod dowództwem **por. Jana Ciaciucha i ppor. Soldenhoffa** na froncie z Ukraińcami, tam po zakończeniu zwycięskiej bitwy, przebiegając pole walki i obserwując wielką liczbę ukraińskich trupów, mawiał dzielny brygadjer Mączyński: „**Znać, że tu byli Poznańczycy**".

Ochotnicza kompanja poznańska tak decydującą odegrała pod Lwowem w zwycięstwie nad Ukraińcami rolę, że po ukończeniu walk o to odwieczne polskie miasto takie od surowego gen. Iwaszkiewicza otrzymała dnia 7 lipca 1919 r. „pochwalne uznanie".

„Prawie 4 miesiące mija, jak przydzielono do frontu lwowskiego 1 kompanję ochotniczą lwowsko-poznańską.

Jak w krytycznych dniach marca podczas walk o oswobodzenie Lwowa, tak i później podczas ofensywy naszej na wschód kompanja ta była wzorem i przykładem dla innych oddziałów swoją walecznością, dyscypliną i spełnieniem swego trudnego zadania. Prócz tego podkreślam, że za cały ten czas nie otrzymałem ani jednej skargi na tę kompanję od ludności cywilnej, co przypisuję jej wysokiemu poczuciu obywatelskiemu. W przekonaniu, że kompanja ta i nadal pozostanie wzorem waleczności, karności i ducha obywatelskiego, wyrażam tak oficerom, jak i żołnierzom tej kompanji moje uznanie i serdeczne podziękowanie,

Cześć Wam, dzielni synowie Wielkopolski!"

Tak dziękował za waleczność **poznańskiej** kompanji ochotniczej gen. Iwaszkiewicz, jeden z najbardziej surowych ówczesnych dowódców naszej armji.

Do słów tych dodał swoje uznanie i swoją pochwałę płk. Szymczuk, dowódca 5 dywizji, podkreślając w rozkazie dziennym, że „kompanja ta w najkrytyczniejszych chwilach przyczyniła się do wszystkich sukcesów, osiągniętych przez 5 dywizję i zawsze świeciła przykładem karności bojowej".

Poznań i Lwów — dwa ważne dla Polski grody kresowe — nad mogiłami bohaterów wielkopolskich podały sobie bratnie dłonie. Jak dawniej przed wiekami, tak i teraz ślubują sobie bronić polskiego ducha i polskiego stanu posiadania na naszych ziemiach kresowych. Ślubują sobie, że każde drgnienie serca lwowskiego odczute będzie w polskim Poznaniu i że odpowie mu zawsze żywe drgnienie każdego serca wielkopolskiego.

Ślubują sobie wieczystą wierność i gotowość złożenia ofiary krwi serdecznej na ołtarzu miłości Ojczyzny.

W ciężkich dla siebie samej chwilach wysłała Wielkopolska swe młode siły na odsiecz Lwowu, stwierdzając w ten sposób dobitnie, że **Polska jest jedna** i że nierozerwalną jedność stanowią dla siebie zawsze jej wierni, patrjotyczni synowie. J. K.

„Powstaniec Wielkopolski" to wasze pismo — czytajcie i rozpowszechniajcie go wszędzie!

Apel do rodzin poległych powstańców

Lista strat Powstania Wielkopolskiego

W związku ze zbliżającą się 18-tą rocznicą Powstania Wielkopolskiego 1918/19 r., Referat Historyczny przy D. O. K. VII. ma zamiar wydać „**Listę Strat Powstania Wielkopolskiego 1918/19.**" Jednakże w wielu wypadkach dla ścisłego skompletowania tej listy brak jest dokładnych danych.

Uprasza się przeto rodziny współtowarzyszy broni niżej wyszczególnionych poległych, wzgl. zaginionych w Powstaniu Wielkopolskiem 1918/19 r. o **nadsyłanie do Referatu Historycznego przy D. O. K. VII w Poznaniu** bliższych danych o wymienionych, t. j. **daty urodzenia, miejsca urodzenia, daty śmierci lub zaginięcia, nazwy miejscowości, gdzie poległ i gdzie jest pochowany?** Wiadomości te uprasza się nadsyłać jak najprędzej.

1 Andrzejczak Wawrzyn, szer. ur. 30. I. 1900, Noskowo pow. Gniezno, m. Noskowo, pl. (poległ).
2 Andrzejewski Stanisław, szer. 9 p. s. w., m. Szczodrów pow. Kościan, pl. 15. VI. 1919. Rynarzewo.
3 Antczak Stefan, szer. 1 poznańska komp. wywiadowcza, zgł. 31. I. 1919 (zginął).
4 Banaszak Stanisław, szer. 1 wlkp. baon sap., m. Szymborowo pow. Września, pl.
5 Bandoch Stanisław, szer. ur. Markowice pow. Inowrocław, m. Markowice, pl.
6 Baranowski Czesław, szer. ur. 20 XI 1900. Słonawy, m. Słonawy, zgł.
7 Barański Walery, pl. Zbąszyń.
8 Bartkiewicz Edmund, szer. ur. 21 II 1898, Kościan, m. Poznań, pl.
9 Bartkowiak Jan, szer. ur. 11 XI 1899 Ruchocice pow. Wolsztyn, m. Ruchocice, zgł.
10 Bartkowiak Tomasz, Grupa Zachodnia, pl.
11 Batowski Maksymilian, szer. ur. 3 IV 1901. Pleszczyn, m. Złotowo pow. Inowrocław, zgł.
12 Bąkowski Michał, szer. ur. I m. Kórnik pow. Śrem, pl.
13 Bekanowski Ignacy, szer. 2 kom. 5 p. s. w., ur. Bronisław pow. Inowrocław, pl.
14 Bernard Jan, st. szer. ur. Świątniki pow. Śrem, m. Świątniki, zgł.
15 Biernaczyk (Biernacik) Andrzej, kpr. 1 pozn. komp. wyw. ur. 25 III 1879. Paruchowo.
16 Bierwagen Henryk, szer. ur. 10 II 1899. Grębanin pow. Kępne, m. Grębanin, zgł.
17 Bilan Walenty, szer. 6 komp. 10 p. s. w., m. Przystanki pow. Szubin, pl.
18 Blankowski Józef, szer. 11 p. s. w., m. Lubinko pow. Rawicz, zgł.
19 Blaszczyk Stefan, szer. II batl. 11 p. s. w., ur. 8 III 1900. Blizanowo (b. Król. Kongr.) pl.
20 Bocian Paweł, szer., ur. 28 VI 1899 Zamek Szamotulski, m. Zamek Szamotulski, zgł.
21 Bogucki Franciszek, bomb., ur. 9 I 1892 Gulczewo, m. Radlin pow. Jarocin, pl.
22 Brzozka Ludwik, szer. ur. 27 VI 1900 Poznań, m. Poznań, zgł.
23 Burczyk Paweł, szer. ur. 3 V 1899. Tanklerka, m. Tanklerka, zgł.

Głos Księdza Prymasa Hlonda

w sprawie pomocy bezrobotnym

Jak we wszystkich miastach polskich, tak i w Poznaniu działać będzie od 1 listopada b. r. do 1 marca 1937 r. rozszerzony Komitet Pomocy Bezrobotnym. W celu omówienia jego zadań odbyło się w sali poznańskiej Rady Miejskiej uroczyste Inauguracyjne posiedzenie, na którem **J. Em Ksiądz Kardynał - Prymas Hlond** wygłosił następujące przemówienie:

„Na temat bezrobocia można snuć doktryny. I tak mądrze rozwodzą się o jego poczynaniach i dynamice ekonomiści. O jego trwaniu genialnie wieszczą społecznicy. Pisarze polityczni trafnie określają jego związki z życiem państwowem. Literaci zużytkowują je z talentem jako aktualny motyw powieściowy.

Niestety, bezrobocie jest nietylko filozofia i literatura. Bezrobocie to rzeczywistość straszliwa i przeraźliwy fakt realny. To koszmarne zjawisko w naszem własnem życiu. To krwawy upiór, który nie w bajce, lecz w tragicznej prawdzie wżera się coraz głębiej w żywy organizm ludów. To złowróżbny objaw, kpiący sobie z wydanej mu walki i utrwalający się w nowoczesnym świecie mimo tytanicznych wysiłków państw i społeczeństw. Rosnące osiedla bezrobotnych to smutne przybytki krzywdy, odrętwienia i niewoli, cmentarzyska zdolności i płodności ludzkiej, hodowle uwiądu ducha, instytucje stworzone przez moce zawistne ku podcinaniu siły żywotnej narodu.

Czy uświadamiamy sobie, że tam żywy, niewinny człowiek szamoce się w okowach niedoli, że tam brat nasz stacza rozpaczliwą walkę z pokusą zwątpienia i wywrotu, że ta tragedja łamiąca może na zawsze setki, tysiące dusz bliźnich, to tragedja nasza, ludzka tragedja chrześcijaństwa i katolicyzmu, tragedja Polski, narodu, państwa? Czy nie zobojętnieliśmy na bezrobocie, jakby na zjawisko, w którem jesteśmy mało zainteresowani? Czy nie wolimy robić z bezrobocia filozofii i doktryny? Obarczamy nim państwo i miasto. Wprawdzie trwoży nas to, że tam komunizm zbiera bogate żniwo, ale i tę troskę chętnie pozostawiamy policji.

Z letargu i nieczynu budzi sumienie nowa akcja zimowa dla bezrobotnych. Polskie życie i honor polski wołają o swe prawa. Polska żąda zadośćuczynienia dla swych skrzywdzonych synów.

Mimo wymówek odpowiemy przed historią i przed Bogiem za swą obojętność wobec dziejowej klęski bezrobocia, w którem marnieją przecenne energie narodu i giną nieśmiertelne polskie dusze.

---

24 Burczyński Stefan, szer. ur. 17 VIII 1888. Łekno pow. Wągrowiec m. Łekno, zgł.
25 Cegiełka Józef, szer. 1 pozn. komp wywiadow. zgł. 31 I 1919.
26 Cesarski Zygmunt, szer. ur. 2 V 1899. Mława, m. Mława, zgł.
27 Czajek Mieczysław, kpr. ur. 22 V 1895 r. Skawina, m. Skawina, zgł
28 Czerwik Antoni, szer. ur. 12 VII 1897. Kutki, m. Pietrunki, zgł.
29 Czyżewski Walenty, szer. 1 pozn. komp. wywiadowcza, zgł. 31 I 1919.
30 Domański Telesfor, szer. ur. 14 I 1900. Marzenin m. Marzenin, zgł.
31 Drzymała Nikodem, szer. ur. 6. IX 1898. Nowe Oleje, m. Nowe Oleje, zgł.
32 Dymalski Władysław, szer. ur. 13 II 1902. Nabierzyce pow. Odolanów, m. Nabierzyce, zgł.
33 Dziewiątkowski Władysław, ur. 1896. Kraśna, m. Myszki pow. Gniezno, zgł
34 Dziwdzik Wincenty, szer. 9 komp. 10 p. s. w., m. Chrzan pow. Jarocin, zgł.
35 Fielas Michał, szer. Grupa Zachodnia, pl
36 Flo'ka Stanisław, szer. ur. Siedlików pow. Ostrzeszów, m. Siedlików, zgł.
37 Fiszer Edward, szer. ur. 28 VIII 1901. Września, m. Września, zgł.
38 Frankiewicz Ludwik, szer. 1 pozn. komp. wywiadowcza, zgł. 31 I 1919.
39 Frąckowiak Józef, szer. ur. 23 XI 1996, m. Zbąszyń pow. Nowy Tomyśl, pl.
40 Furmanowicz Konstanty, szer. ur. 4 I 1900. Biskupice, m. Dortmund, zgł.
41 Gorzula Zygmunt, sierż. ur. 5 VIII 1899. Łódź, m. Łódź, zgł.
42 Gorzyński Stanisław, szer. 1 pozn. komp. wywiadowcza, zgł. 31 I 1919,
43 Graca Jan, szer. 10 komp 5 p. s. w., pl.
44 Gradowski Antoni, szer. ur. 21 V 1895. Poznań, m. Poznań, pl.
45 Habryga Hieronim, st. szer. ur. 16 VII 1897. Mikołów, m. Mikołów, pl.
46 Harmota Paweł, 7 p. s. w., pl.
47 Hendrysiak Jędrzej, m. Zduny pow. Krotoszyn, zgł.
48 Hędzel Stefan, pl.
49 Hojdasz Piotr, szer. ur. 18 VI 1899. Sławorza, m. Sławorza, pl.
50 Ignaszak Franciszek, Wojciech, szer. I. pozn. komp. wywiadowcza, zgł. 31 I 1919.
51 Ignor Antoni, szer. 10 komp. 12 p. s. w., zgł.
52 Jańczak Józef, szer. 8 p. s. w., m. Sobótka pow. Jarocin, zgł.
53 Jauer Józef, 7 p. s. w., pl.
54 Jedraszczyk Franciszek, st. szer. ur. 6 VI 1895. Łąkociny pow. Ostrów, m. Ostrów, pl.
55 Jędraszczyk Ignacy, szer. III batl. 12 p. s. w., m. Dębnica pow. Ostrów. pl.
56 Jędrzejewski Stefan, szer. m. Zubranice, zgł.
57 Kabza Jan, szer. I. pozn. komp. wyw. zgł. 31 I 1919.
58 Kaczmarek Józef, szer. 8 komp. 5 p. s. w. pl.
59 Kaczmarek Stanisław, szer. I. komp. 11 p. s. w., ur. Słupia pow. Rawicz, pl.

W tej myśli przyłączam się z całą powagą swego powołania do apelu na rzecz bezrobotnych. Mierzmy swój czyn ofiarny wielkością sprawy, tragizmem chwili, własną godnością człowieczą, głębią polskiego serca i rozpiętością bożego nakazu".

Przemówienie Księdza Prymasa wywarło na wszystkich potężne wrażenie, dawno bo też nie słyszano tak głębokiego ujęcia tragicznego problemu bezrobocia.

Z akcji pomocy bezrobotnym musi zniknąć wszelki protekcjonizm i biurokratyzm. Bezrobotni bowiem są wobec swojej tragicznej nędzy równi, równem więc sercem należy mierzyć ich życiowe potrzeby. Pozatem biurokracja nasza, słynna z oschłości serca dla tych, których gnębi klęska bezrobocia, niech tej pomocy bezrobotnym nie odrabia jak swoje zwykłe, nudne, znienawidzone, urzędowe „kawałki", ale niech w całą tę społeczną pracę wkłada także nieco ludzkiego uczucia.

Hołd duchowi wielkiego pisarza

20 rocznica zgonu H. Sienkiewicza

Dnia 15 listopada 1916 r. w Vevey, w Szwajcarji, zamknął oczy **Henryk Sienkiewicz**, największy powieściopisarz polski naszych czasów. Dziełami swojemi genjalnemi, głębią miłości Ojczyzny w nich zawartej wywarł Henryk Sienkiewicz ogromny, decydujący wpływ na kształtowanie się duszy przedwojennego pokolenia Polaków. Zasługi jego pod tym względem są tak ogromne, że można je mierzyć i porównywać jedynie z zasługami Adama Mickiewicza.

Henryk Sienkiewicz żyje wśród nas i w duszach naszych swoim narodowym duchem i pamięć jego wielkiej roli w narodzie polskim jest nam zawsze bliska i droga.

W dniu 15 listopada przypada 20 rocznica zgonu tego duchowego wodza narodu. W Poznaniu odbędzie się z okazji tej rocznicy specjalna akademja, zorganizowana przez T. C. L. **w niedzielę 15 bm. o godz. 5 pop. w auli Uniwersytetu Poznańskiego** z następującym programem: przemówienie prof. U. P. dr. Tadeusza Grabowskiego n. t. „Znaczenie Sienkiewicza w rozwoju myśli narodowej", recytacje najbardziej aktualnych fragmentów dzieł Sienkiewicza w wykonaniu Bolesława Dąbrowskiego, artysty Teatru Nowego, występ znanego chóru „Echo", który odśpiewa „Hymn Młodzieży Polskiej" Stanisława Niewiadomskiego i „Grający step" Bol. Wallek-Walewskiego, oraz orkiestry wojskowej, która wykona „Elegję" Stanisława Moniuszki i „Marsza Pretorjanów" Feliksa Nowowiejskiego. Wstęp na akademię wolny.

Każdy druh-powstaniec będzie obecny na tej akademji, by oddać hołd nieśmiertelnemu duchowi Henryka Sienkiewicza, który jako idea narodu żyć będzie wiecznie w naszych duszach i sercach.

---

60 Kaczmarek Walenty, szer. I. poznańska komp. wywiadowcza, zgł. 31 I 1919.
61 Kaliński Leon, szer. ur. 28 II 1902. Brunowo, m. Odolanów, zgł.
62 Kamyszek Aleksander, ur. 12 XII 1897. Koronowo pow. Bydgoszcz, m. Koronowo, pl.
63 Karge Józef, szer. ur. 3 II 1901. Niewlastowo, m. Mieścisko pow. Wągrowiec, zgł.
64 Kasprzak Stanisław, 11 p. s. w., ur. Golina pow. Jarocin, zgł.
65 Kędzia Jan, Grupa Zachodnia, pl.
66 Kielas Henryk, batl. gnieźnieński, zgł. 7 I 1919. Szubin.
67 Kiełpiński Czesław, szer. ur. 26 VI 1901. Gołąbki m. Strzyżewo pow. Nowy Tomyśl, zgł.
68 Klatt Jan, szer. ur. 18 IV 1898. Piechcen pow. Szubin, m. Szczepanowo pow. Mogilno, zgł.
69 Kleczanek Jan, szer. 11 p. s. w., m. Zalesie pow. Gostyń, zgł.
70 Kociajak Stanisław, szer. 2 komp. koźmińska, pl.
71 Korcz Adam, saper 2 komp. I. wlkp. batl. sap., m. Wągrowiec, pl.
72 Korzeniowski Józef, Grupa Zachodnia, pl.
73 Kosmowski Franciszek, st. szer. I. komp. 11 p. s. w., m. Chwalibogowo pow. Września, pl.
74 Kowalczyk Stanisław, pl., poch. Ociąż pow. Ostrów.
75 Kowalski Stanisław, st. szer. ur. Sobota pow. Poznań Zachód, m. Bytkowo pow. Pozn. Z. zgł.
76 Kozakowski Marcin, szer. zm.
77 Królak Wincenty, 10 komp. 9 p. s. w., m. Smiełowo pow. Jarocin, zgł.
78 Królewczyk Maksymilian, szer. ur. 18 VII 1900. Poznań, m. Poznań pl.
79 Krósiek Władysław, szer. I. pozn. komp. wywiadowcza, zgł. 13 II 1919.
80 Krych Stanisław, szer. ur. 30 III 1886. Kobylepole pow. Poznań Wschód, m. Kobylepole, pl.
81 Kubiak Tomasz, st. szer. 4 komp. 12 p. s. w., m. Droszew, pow. Jarocin, zgł.
82 Kudrak Stefan, szer. ur. 21 8 1091, Borówczyn, m. Borówczyn, zgł.
83 Kukla Wiktor, 11 p. s. w., ur. Golejewko, pow. Rawicz, zgł.
84 Kusztelak Stanisław, 11 p. s. w., ur. Niemczyn, pow. Wągrówiec, zgł.
85 Kuźniak Sylwester, szer. 1 poznańsk. komp. wywiadowcza, zgł. 31 1 1919.
86 Lacherny Walenty, szer., pl.
87 Lejczak Stanisław, szer. 11 p. s. w., ur. Jarocin, zgł.
88 Lemański Walenty, szer., ur. 7 2 1900, Sędzin pow. Szamotuły, m. Sędzin, pl.
89 Lenartowski Józef, szer. ur. 2 3 [1901 Gniezno, m. Gniewkowo pow. Inowrocław, pl.
90 Lercik Franciszek, st. szer., ur. 1 10 1901, Lublin, m. Lublin pl.
91 Lieder Wojciech, szer., ur. 25 3 1899, Słupia Kap. pow. Rawicz, m. Słupia, pl.
92 Likow Aleksander, szer., ur. 26 2 1892, Ostrowiec, m. Ostrowiec, zgł.

Nowy marszałek armji polskiej

Dnia 10 listopada, w przeddzień święta niepodległości, wręczył Pan Prezydent Rzeczypospolitej generałowi Edwardowi Śmigłemu-Rydzowi, generalnemu Inspektorowi sił zbrojnych, buławę marszałkowską. Uroczystość wręczenia buławy odbyła się na Zamku królewskim w Warszawie wobec licznych dostojników kościelnych i świeckich. Po przemówieniu Pana Prezydenta oraz gen. Edwarda Śmigłego-Rydza serdeczne życzenia złożył nowemu marszałkowi **J. Em. Ks. Kardynał-Prymas Hlond.** Następnie składali życzenia dostojnicy wojskowi. Podczas wręczenia gen. Edwardowi Śmigłemu-Rydzowi buławy marszałkowskiej oddano 21 strzałów armatnich. Buławę poświęcił biskup polowy, Gawlina.

Tego samego dnia zamianowany został generał dywizji **Sosnkowski** generałem broni.

Pamięci poległych i zmarłych

Z dnia Zadusznego w Poznaniu

Rzesze wiernych uczestniczyły w nabożeństwach żałobnych, odprawionych w świątyniach naszych w Dzień Zaduszny. W archikatedrze poznańskiej solenne nabożeństwo żałobne odprawił J. E. ks. biskup Dymek.

W kolegjacie Poznańskiej odprawiono nabożeństwo w podziemiach, w których znajdują się grobowce. Mszę św. odprawił ks. kanonik dr. St. Zwolski. Pienia żałobne wykonały połączone chóry „Arion" i kolegiacki. Solenne nabożeństwo za zmarłych powstańców odprawił prałat-prepozyt Kolegjaty, ks. Steinmetz.

Z inicjatywy Towarzystwa Uczestników Powstania odbyło się nabożeństwo żałobne w kościele św. Marcina, które odprawił ks. prałat dr. Taczak. Podczas mszy św. za zmarłych, chór męski odśpiewał Moniuszki „Panie, gdy serce drży" — „Dies irae" — Laibacha odśpiewał p. Erwin Jabłoński. Na organach akompanjowała p. Kulczyńska.

Po nabożeństwie celebrans odmówił modły za zmarłych powstańców wielkopolskich i odczytał nazwiska 65 zmarłych członków Towarzystwa Powstania Wielkopolskiego im. Ignacego Paderewskiego.

Na cmentarzu garnizonowym

W uroczysty sposób uczczono poległych i zmarłych żołnierzy, spoczywających na poznańskim cmentarzu garnizonowym. Na każdym grobie, zapalono kolorowe lampki. Szczególnie pięknie przystrojono pomnik poległych żołnierzy z Francji, pod którym

93 Lisik Jan, szer. 5 komp. 12 p. s. w., m. Łąkociny pow. Kępno, zgł.
94 Maciejewski Stanisław, szer., ur. 8 4 1894, Konarzewo pow. Rawicz, m. Konarzewo, zgł.
95 Majchrzak Stanisław, szer. 4 komp. 12 p. s. w., m. Ostrów, pl.
96 Majer Jan, szer., ur. 26 12 1896, Dolsk pow. Śrem, m. Garzyn pow. Leszno, pl.
97 Maleska Karol, 3 batl. 12 p. s. w., zm. Ostrów.
98 Mańczak Antoni, szer., 1 pozn. komp. wywiadowcza, zgł. 31 1 1919.
99 Matczak Roman, szer., ur. 31 1 1900, Ostrów, m. Ostrów, zgł.
100 Matyklasiński Władysław, szer., ur. 6 6 1898, Pogorzela pow. Krotoszyn, m. Pogorzela, zgł.
101 Michalski Antoni, kpr 1 komp. p. s. w., pl.
102 Michalski Władysław, szer., ur. 18 12 1900 Witkowice, m. Wierzyce pow. Gniezno, zgł.
103 Mrówka Konstanty, szer. ur. 9 12 1899, Nakło pow. Wyrzysk, m. Kaźmierzowo pow. Wyrzysk, zgł.
104 Murkowski Antoni, szer. 1 poznańsk. komp. wywiadowcza, zgł. 31 1 1919.
105 Nowaczek Antoni, san., urodz. 6 6 1896, Nowa Wieś, m. Nowa Wieś, zgł.
106 Nowaczyk Walerian, ur. 8 11 1901, Poznań, m. Poznań, zgł.
107 Nowak Antoni, szer. 9 komp. 10 p. s. w., zgł.
108 Okowity Andrzej, szer. urodz. 3 3 1900 w Grodzieńskim, m. Chodorosko, pl.
109 Okupniak Michał, szer. ur. 8 9 1899, Dorszczyn, m. Jankowo, pl.
110 Okwieciński Zygmunt, szer. ur. 15 12 1898, Łabiszyn pow. Szubin, m. Zawiedź (b. Król. Kongr.), zgł.
111 Oleszek Wojciech, szer. ur. 23 4 1897, Chłopków, m. Chłopków, zgł.
112 Olszewski Florian, ur. 27 5 1897, Kąpiel pow. Gniezno, m. Kapiel, pl.
113 Osowski Tomasz, szer. ur. 8 9 1899, Poznań, m. Poznań, zgł.
114 Pawlak Franciszek, szer. ur. 8 10 1900, Chicago, m. Królewiec, pl.
115 Pawlak Wincenty, szer. ur. 1 4 1895, Niechanowo pow. Gniezno, zm. wyp. (utonął).
116 Pawlicki Franciszek, szer. 4 komp. 12 p. s. w. m. Daniszyn pow. Ostrów, pl.
117 Pawłowski Antoni, szer. ur. 10 6 1898, Wieszkowo pow. Kościan, m. Łuszkowo pow. Kościan, zgł.
118 Peterknehl Adolf, szer. 5 komp. 1 p. rez. s. w., zgł. 9 2 1919, Józefin pow. Szubin.
119 Piątkowski Wincenty, kpr. ur. 18 7 1896, Pobiedziska pow. Poznań-Wschód, m. Pobiedziska, zgł.
120 Pieczyński Jan, szer. ur. 9 5 1897, Stęszew pow. Poznań Zachód, m. Witkowo pow. Gniezno, zgł.
121 Piekarz Michał, 11 p. s. w., ur. Jarocin, pl. lub zgł.
122 Pielucha Walenty, Grupa Zachodnia, pl.
123 Piętka Feliks, Grupa Zachoonia, pl.
124 Pitak Stanisław, szer. ur. 28 4 1892, Grodzisk pow. Nowy Tomyśl, m. Poznań, zm.
125 Płaczek Piotr, szer. ur. 22 2 1899, Glaitbek, m. Glaitbek, zm.
126 Przybysz Franciszek, szer. ur. 23 2 1901, Tarnówko, m. Tarnówko, zgł.

zgromadziła się licznie kolonja francuska. Przed grobami poległych lotników ustąwił się korpus oficerski z dowódcą pułku na czele. Po odczytaniu listy poległych złożono pod krzyżem lotników okazałe wieńce, przyczem kompanja honorowa prezentowała broń. O godz. 15 ks. dziekan Wilkans wyprowadził procesję żałobną, poczem ks. kapelan Paszkiewicz wygłosił podniosłe kazanie.

Na cmentarzu Farnym

Na cmentarzu Farnym przy ul. Bukowskiej odbyło się nabożeństwo przy krzyżu powstańczym, fundowanym przez Towarzystwo Uczestników Powstania im. Ign. Paderewskiego. Przybrany zielenią i sztandarami o barwach narodowych krzyż iluminowany był światłem reflektorów, a nastrój uroczysty zwiększał szpaler członków towarzystw powstańczych z gorejącemi pochodniami. Przy rozpoczęciu uroczystości zapalenie zniczu rozpoczął imieniem wojewody poznańskiego starosta grodzki Podhorodeński, dalej zapalali znicze: przedstawiciel wojska, zarządu miasta, przedstawiciele organizacyj powstańczych, prezes dr. Meissner i inni. Umundurowani członkowie Towarzystwa Uczestników Powstania Wlkp. i Powstańców i Wojaków stanęli przed krzyżem na warcie. Po odegraniu marsza szopenowskiego przez orkiestrę ułańską i odśpiewaniu pieśni „Beati mortui" przez chór „Arion" kazanie wygłosił ks. rektor Cieszyński. Po odegraniu marsza bethovenowskiego przez orkiestrę ułańską odmówiono modlitwy za zmarłych bohaterów polskich, poległych w walkach, poczem chór odśpiewał „Salve Regina". Nabożeństwo przy krzyżu powstańczym zakończył śpiew „Witaj Królowo" przy wtórze orkiestry wojskowej.

Ognisko harcerzy na Malcie

Nastrojowe ognisko ku czci poległych harcerzy zapalono pod wieczór przy kopcu Wolności na Malcie, jako miejscu, gdzie stanąć ma pomnik poległych harcerzy. Wokoło zapalonego ogniska zebrała się brać harcerska. Pełną głębokiego nastroju gawędę wygłosił p. Tadeusz Adamczak. Kilka ciekawych fragmentów z książki p. t. „Harcerze w bojach" odczytał p. Jarczyński, poczem wspólną modlitwą zakończono podniosłe ognisko.

Z święta niepodległości

Niezwykle uroczyście obchodził naród w tym roku w dniu 11 listopada doroczne święto niepodległości. Z okazji tego wielkiego święta narodowego odbyły się wieczorem dnia poprzedniego we wszystkich większych miastach capstrzyki połączone z wspaniałą iluminacją gmachów państwowych. W święto niepodległości, dnia 11 listopada, odprawiono we wszystkich kościołach uroczyste nabożeństwa. Po nabożeństwach odbyły się defilady wojskowe, które wypadły wszędzie okazale. Defilada wojskowa w Warszawie przed marszałkiem Śmigłym Rydzem budziła podziw wielotysięcznych tłumów.

127 Rachwał Stanisław, szer. 4 komp. 12 p. s. w., m. Dębnica pow. Kępno, pl.
128 Ratajski Henryk, szer. ur. 8 6 1900, Poznań, m. Poznań, zgł.
129 Ronek Maciej, szer. 11 p. s. w., ur. Jarocin, zgł.
130 Roszek Tomasz, szer. 11 p.s.w., ur. Pczorzewo, zgł.
131 Rozalczak Stanisław, Grupa Zachodnia, pl.
132 Rozwadowski Wincenty, szer. urodz. 27 3 1901, Zegrze pow. Poznań, m. Zegrze, zgł.
133 Różycki Józef, plut. 9 p s. w, m. Ostroróg pow. Szamotuły, pl.
134 Rutkowski Michał, szer. ur. 18 9 1900, Ptaszkowo pow. Nowy Tomyśl, m. Kąkolewo, pl.
135 Sikora Andrzej, szer. 4 komp. 12 p. s. w., m. Wielkie Gorzyce pow. Nowy Tomyśl, zgł.
136 Smajowicz Grzegorz, szer. ur. 18 5 1899, Siedliszcze pow. Mogilno, zgł.
137 Sobieraj Marcin, 11 p. s. w., urodz. Niemarzyn pow. Rawicz, zgł.
138 Stawiński Edmund, szer. I pozn. komp. wywiad. zgł. 13 2 1919.
139 Stołowski Józef, szer. I komp. 5 p. s. w., pl.
140 Strenczen Kazimierz, szer. I pozn. komp. wywiadowcza, zgł. 31 I 1919.
141 Stucki Jan, szer. ur. 28 4 1897, Budzyń pow. Chodzież, m. Stęszew pow. Poznań Zachód, zgł.
142 Szczepan Marek, szer. 7 komp. 10 p. s. w., m. Kania pow. Ostrów, pl.
143 Szczerkowski Stanisław, ur. 23 10 1898, Gajewo pow. Śrem, m. Kłodziska pow. Szamotuły, zgł.
144 Szreiter Władysław, szer. ur. 12 8 1897, Przedbórz pow. Inowrocław, m. Biała pow. Bydgoszcz, zgł.
145 Szumniak Józef, szer. 4 komp. 12 p. s. w., m. Biskupice pow. Ostrów, pl.
146 Sron Michał, szer., zm.
147 Tabaczyński Wawrzyn, szer. I pozn. komp. wyw. zgł. 6 2 1919.
148 Talaga Jan, szer. 4 komp. 12 p. s. w., m. Szczurskie Olędry, zgł.
149 Thomas Henryk, szer. urodz. 20 9 1898, Turwia pow. Kościan, m. Turwia, zgł.
150 Tusz Ludwik, kpr. ur. 14 8 1898, Ligota pow. Kępno, m. Ligota, pl.
151 Urbaniak Jan, szer. m. Talborskie Olędry, zgł.
152 Walczak Walenty, szer. I komp. 12 p. s. w., m. Małe Wysocko pow. Ostrów, zgł.
153 Walkowski Konrad, szer. ur. 14 2 1900, Miazdowo, m. Miazdowo, zm.
154 Wawrzyniak Bronisław, szer. ur. 6 12 1900, Trzemeszno pow. Mogilno, zgł.
155 Wawrzyniak Stanisław, ur. 30 5 1899, Sławsko, m. Poznań, zgł.
156 Wejman Adam, szer. ur. 11 12 1901, Poznań, m. Poznań, zgł.
157 Wełniak Władysław, szer. komp. wyrzyska, zgł. 31 I 1919.
158 Wieczorek Teodor, szer., pl.
159 Włodarczyk Józef, szer. ur. 4 1 1901, Poznań, m. Poznań, pl.
160 Wojciechowski Stanisław, kpr. ur. 12 10 1892, Koszki, m. Korytnica pow. Krotoszyn, zgł.
161 Worecki Wincenty, st. szer. 9 komp. 10 p. s. w., m. Krotkowice pow. Jarocin, zgł.
162 Zychliński Andrzej, szer. urodz 11 11 1899, Ruchocice pow. Wolsztyn, m. Ruchocice, zgł.

Z ruchu towarzystw powstańczych.

Zdjęcie z przemówienia **prezesa Jana Kocha** na cmentarzu obrońców Lwowa w dniu 21 listopada 1928 r. podczas uroczystości 10 lecia obrony Lwowa. Po podniosłem przemówieniu na temat znaczenia Lwowa dla Polski, prezes St. J. Koch złożył imieniem wszystkich powstańców wielkopolskich uroczyste ślubowanie, że zroszonej krwią bohaterów obrony Lwowa ziemi kresowej bronić będziemy wszyscy przed zakusami wrogów do ostatniego tchu. Następnie prezes St. J. Koch rozsypał na mogiłach obrońców Lwowa ziemię, przywiezioną z grobu śp. **por. Władysława Mettlera**, bohaterskiego dowódcy powstania wielkopolskiego, który poległ w krwawych bojach z Niemcami pod Szubinem, na znak, że serca synów Wielkopolski i kresowego naszego grodu, Lwowa, jednakowem biją dla wolności odrodzonej Ojczyzny tętnem.

Zebranie miesięczne

Dnia 18 listopada, we środę, odbędzie się zebranie miesięczne Tow. Ucz. Powst. Wlkp. na sali Księgarni św. Wojciecha o godz. 8 wieczorem. Na porządku dziennym między innemi referat red. Grudzińskiego o fotografji.

Za Zarząd
St. J. Koch, prezes.

Monografja o księżach-powstańcach

Już wkrótce zbierze się specjalna komisja redakcyjna, która rozpatrzy materjał, jaki wpłynął do monografji o księżach-powstańcach. Materjał historyczny jest bardzo obfity i interesujący. Rozdzielą go między siebie nasi historycy i publicyści i opracują na jego podstawie monografję, która będzie pomnikiem zasług duchowieństwa katolickiego względem narodu polskiego.

Kursy obrony powietrznej

Wykłady na kursach obrony powietrzno-lotniczo-gazowej dla komendantów opl. budynków mieszkalnych odbywać się będą w następującej kolejności. W dniach 12, 14, 17 19 i 21 bm. w godz. od 17—19 w 19 Szkole Powszechnej dla dzielnicy **Środka**.

Dnia 13, 16, 18, 20 i 23 b. m. w godz. 17—19 w Szkole Dokszt. Zawod. nr. I, ul. Działyńskich 4, dla **Śródmieścia**.

Dnia 16, 18, 20, 23 i 25 bm. w 35 Szkole Powszechnej, ul. Słowackiego, dla dzielnicy **Jeżyce**.

Dnia 17, 19, 21, 24 i 26 b. m. w sali Ogrodu Zoologicznego dla rejonu **Jeżyce.**

Dnia 24, 26, 28, 30 bm. i 2. XII. w Szkole Doksz. Zawod. nr. I, ul. Działyńskich 4, dla **Śródmieścia**.

Zajęcia na kursach odbywać się będą **od godziny 17—19.**

Nabożeństwo żałobne

W niedzielę, **dnia 15 listopada** br. **o godz. 9 rano** odbędzie się **w kościele Farnym żałobne nabożeństwo** za poległych i zmarłych członków Tow. Powstańców i Wojaków oraz za wszystkich poległych i zmarłych bojowników o niepodległość Polski.

ZARZĄD
Towarzystwa Powstańców i Wojaków
im. Franciszka Ratajczaka

Wydawca i red. odpow.: prezes Jan Koch w Poznaniu, Pocztowa 31. Telef. 24-96. Konto P. K. O. 204 566.
Administracja i ekspedycja: Wolnica 1. — Wolna sprzedaż: Ruch, Par, księgarnie i kioski
Ogłoszenia inkasuje wyłącznie Drukarnia Św.-Łazarska.
Konto Pocztowe rozrachunkowe 27 Poznań 1.
Czcionkami Drukarni Św. Łazarskiej, Poznań, ul. Kanałowa 17. — Telefon 79-71.